

en die stichting was de bindende factor voor toekomstige generaties. Zoals wij vandaag voor en na Christus gebruiken, gebruikten de Romeinen AUC: *'Ab Urbe Condita'* oftewel 'Vanaf de Stichting van de Stad'. Aan politiek doen in Rome betekende dat men zich in verhouding stelde tot de mythen en sagen over de stichting én de stichters van de stad, een narratief kluwen dat door de tijd heen inspiratie kon bieden aan wisselende lezingen in functie van veranderende tijden.

Anders dan de Grieken, die in tijden van nood of overbevolking gewoon een deel van hun bevolking wegstuurden om elders nieuwe stadstaten te stichten, reisde de Romeinse identiteit mee met de Romein. Grieken vormden in elke kolonie een nieuwe polis, maar voor Romeinen kon er nooit een andere hoofdstad zijn dan Rome. *Roma caput mundi*. Zelfs de goden hadden hun thuis in Rome. Nieuwe goden die ze in het imperium tegenkwamen, waren welkom in Rome en kregen er een huis als hun cultus onderdeel kon worden gemaakt van de Romeinse identiteit. De Griekse goden bleven daarentegen op de berg Olympus wonen, ver weg van de gewone stervelingen.

De Romeinse identiteit was gestoeld op een traditie en een beschaving. De Romeinse identiteit steunde, zoals Plinius het stelde, op de autoriteit van 'de ouderen die niet langer onder de levenden zijn'. Dat wil niet zeggen dat de Romeinen zich alleen maar richtten op het in stand houden van wat bestond. Ze verdedigden hun identiteit, maar vonden die tegelijk voortdurend opnieuw uit om er zich in de eigen tijd optimaal van te kunnen bedienen. Wat vijandig

was aan de Romeinse manier van leven, werd bestreden. Maar wat niet met de Romeinse normen en waarden in tegenspraak was, werd na verloop van tijd geabsorbeerd en tot onderdeel gemaakt.

Telkens het Rijk zich uitbreidde, stelde dat de Romeinse elite dus voor nieuwe uitdagingen. Want voortdurend bleef het de vraag wie van de onderdanen in het Rijk mocht zeggen *'Civis romanus sum'* ('Ik ben een Romeins staatsburger.') en zich zo verzekerd wist van de bescherming van het Romeinse recht. Keizer Claudius, die leefde van 10 voor tot 54 na Christus, was de keizer die deze prangende kwestie voor het eerst expliciteerde in het publieke discours en in de politieke arena.¹ Door de verovering van Brittannië, de stichting van een aantal nieuwe koloniën en de annexatie van gebieden die zijn voorgangers hadden veroverd, kende het Romeinse Rijk onder zijn bewind voor het eerst sinds Augustus weer een gevoelige expansie.

Vanuit dat enorme rijk kwamen migranten naar Rome afgezakt om er hun geluk te beproeven. De stad groeide zo uit tot een broeiende smeltkroes van volkeren. Thraciërs, Sarmaten, Siliciërs, Galliërs, Feniciërs, Carthagers... allemaal moesten ze in de Romeinse samenleving hun plaatsje zien te veroveren. En dat ging niet zonder slag of stoot. De dichter Lucanus merkte weinig poëtisch op dat 'Rome gevuld is met de uitwerpselen van de hele wereld'. Claudius voorzag dat als die gemeenschappen geen stem kregen, fricties en conflicten onvermijdelijk waren. Fricties en conflicten die potentieel de stabiliteit – en dus de toekomst – van Rome konden ondergraven.